

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פְּרֻשֶׁת הַשָּׁבוּעַ מטות מסעי תשפ"ג

ירושלים לא נחלקה לשבטים או, ח"ו, אחים בעירה שריפה!!!

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

החלוקה לשבטים, המחלוקת, השנאה וההסתה ההדדית (כן זה המצב), של הגורמים הקיצוניים מכל צד, מטילה, ח"ו, צל כבד על עתידה של החברה הישראלית, והמשך פיתוחה של מדינת ישראל, שכל כך יקרה לכולנו. ההתלהמות של אחוז קטן של אזרחים השתלטה על הבמה הציבורית, והרוב הדומם הפך מבחינה מסוייית לאילם. במקום דיון ענייני, השיח גולש לפסים אישיים. הלבנת פנים, האסורה באיסור תורה, הפכה להמלצה להוותנו ולבושתנו. האגינדה השתלטה על ההיגיון ויותר גרוע גם על האמת. אמצעי התקשורת מטבעם אוהבים אירועים דרמטיים (מאוד משתלם כספית) ובחוסר אחריות משווע, חלקים גדולים שלהם, מגבירים את הלהבות. לעניות דעתי, אם נוריד רק חמישה אחוז של קיצוניים מכל צד, תשעים האחוז הנותרים יגיעו להסכמה מתוך כבוד הדדי, על תשעים ושמונה אחוז של השאלות העומדות על הפרק (על שני האחוזים נגיע להסכמה שלא מסכימים).
אני קורא מכאן בקול צלול וגם רועד, די! לפני שח"ו יהיה מאוחר מדי. קריאה מקרב לב לשינוי של השיח לחיובי ומכבד, חייבת להופיע במרכז הבמה, עכשיו!!! אם הלהבות יתגברו, אויבינו ירקדו, ח"ו, סביב המדורות.

נמשיך לבחון את הסוגיה באמצעות עיון בפרשיות השבוע.

להתנחלות בגלעד מקום מרכזי בפרשיות הקרובות מטות, מסעי ודברים.

מצד אחד, אזור הגלעד השוכן בעבר הירדן המזרחי, הוא המקום הראשון שממנו גלו תושביו, כבר לפני למעלה מאלפיים שבע מאות שנים. גם אליהו הגלעדי בא משם, אליהו הקנאי (עיינו מלכים א' י"ט, י-יד. הקנאות מופיעה שם ארבע פעמים). לפי חלק מהדעות בחז"ל, פנחס זה אליהו (עיינו דוגמא רד"ק שופטים, כ' כח). פנחס מכונה קנאי כבר בתורה (עיינו במדבר כ"ה יא-יג, תואר זה מופיע שם ארבע פעמים). גם פרשת שש ערי מקלט הדנה בעניינם של הרוצחים בשוגג, ר"ל, שחציין שוכנות בעבר הירדן המזרחי, מופיעה בפרשיותינו (עיינו במדבר ל"ה ו-לד). הנביא הושע מתייחס לתושבי הגלעד בביקורת קשה: "גִּלְעָד קָרְיַת פְּעֻלִי אֲנִי עֲקָבָה מִדָּם: וַיִּכְחַפּוּ אִישׁ גְּדוּדִים חֶבֶר פְּהָנִים דָּרְךְ יִרְצְחוּ שְׂקָמָה כִּי זָמָה עֲשׂוּ" (וי' ח - ט).

גם חז"ל, בהקשר של ערי המקלט והפסוקים בהושע, קבעו: "בגלעד שכיחי רוצחים" (מכות דף ט ע"ב).

מצד שני, הגלעד מהווה גם מקום מפגש נפלא לרבים מבני השבטים! גרים בו בני רחל וגם בני לאה. גם השבטים המיוחסים ביותר, שתפשו מקום חשוב בהנהגת עם ישראל וגם בני השפחות, שלצערנו הרב לעתים זלזלו בהם. כמבואר בפרשיותינו, בגלעד התיישב חצי שבט מנשה, בכורו של יוסף (במדבר ל"ב לט-מב). בספר שופטים מבואר כי בגלעד גרו גם בני אפרים בן יוסף: "כִּי אָמְרוּ פְּלִיטֵי אֶפְרַיִם אֲתָם גִּלְעָד בְּתוֹךְ אֶפְרַיִם בְּתוֹךְ מְנַשֶּׁה" (י"ב ד) וגם בספר שמואל ב' (י"ח ו). אפרים הוא נכדו המועדף של יעקב אבינו, שהניח על ראשו את ידו הימנית, הקדים שמו לשם אחיו הבכור וכך העניק לו עדיפות (בראשית מ"ח יז-כ).

גם משה רבנו בחר ביהושע בן שבט אפרים כיד ימינו והעניק עדיפות לשבטו (עיינו דברים ל"ג יז).

יחד עמם גרים שם בני יהודה, שהרי חצרון - בכורו של פרץ - ראש השושלת המלכותית, (עיינו רות ד' יח-כב) - בכורו של יהודה מתמר, נשא את בתו של מכיר אבי גלעד משבט מנשה, וצאצאיהם התיישבו בגלעד וייסדו שם עשרות ערים (עיינו דבה"א ב' כא-כב). מכיר, אבי גלעד בן מנשה, השיא את בנותיו לבניו של בנימין לְחֶפְזִים וְלִשְׁפִים - דודו של מנשה (עיינו דבה"א ז' טו).
לא רחוק משם גר שבט גד, צאצאיה של זלפה - שפחת לאה.
לכן כפי שפתחנו, לגלעד יש גם פוטנציאל של השפעה מאחדת על עמנו.

יש מקום אחד בכל ארץ ישראל שלא נתחלק בין השבטים: "יְרוּשָׁלַם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שְׁחֶבְרָה לָהּ יִהְיֶה" (תהלים קכ"ב ג).
יש קונצנזוס בחז"ל: "וקיימא לן ירושלים לא נחלקה לשבטים" (מדרש אגדה בראשית פרק מט פסוק כז).
לכן ירושלים היא סמל האחדות.

נחזור לימינו, יש בירושלים ממשלה נבחרת, כל הציבור צריך לכבד אותה. גם הממשלה חייבת להפנים שהיא חייבת בכבודו של כל אחד מחלקי הציבור. כל שינוי ובוודאי כל ניסיון למהפכה בתחום כה רגיש, כמו הפרת האיזון בין הרשויות (גם אם צד אחד מאמין שהוא לטובה) חייב להיעשות בהידברות ובהסכמה, שרוב גדול של הציבור יתמוך בה. הדיונים חייבים להתבצע בלשון מכבדת ומתוך מגמת הכלה של כולם.

רק אם ננהג כך, נזכה שגם אליהו הנביא ישנה כיוון, כמו שנצטווה, ויעסוק בעיקר במשימה האחרונה שהוטלה על נביא כלשהו:
"הֲנֵה אֲנִי שֹׁלַח שְׁלַח לְכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא... וְהָשִׁיב לָב אֲבוֹת עַל בְּנֵים וְלָב בְּנֵים עַל אֲבוֹתָם" (מלאכי ג' כג-כד) בב"א!

לְעִי לְוִי זְשׁוּבַת

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

הרב ד"ר ג'רי האכבוים י"ח באדר ב' תשפ"ב	פרופ' ישראל אהרוני י"ד בכסלו תשפ"ג	מר משה וסרצוג כ' בתשרי תשפ"א	הרב יהושע רוזן ט"ו באדר א' תשפ"ב	הרב ישראל רוזן י"ג בחשוון תשע"ח
מר שמואל וגבי אסתר שמש י"ז בסיון / כ' באב	מר זליג וגבי' שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	מר יצחק טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א	גבי' צפורה בת יונה דונייר נלב"ע י"ב אדר א'	מרת לאה מאיר כ"ז בניסן תשפ"ב
הרב אשר וגבי' סוזן וסרטייל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף	ר' מאיר וגבי' שרה ברכפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	הרב שמואל כהן שבט תשפ"א	הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א	בלהה בת ישראל מרמורש ז"ל א' מנחם אב תשפ"א
ר' אליהו כרמל וגבי' מלכה טויבע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט	ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	הרב ראובן וחיה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	חיים לייב בן מיכאל קרייסל ב' בשבט	לע"נ הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן ז"ל נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד
גבי' ג'ולי קושיצקי י"ט באדר ב' תשפ"ב	ר' שמואל וגבי' רבקה ברנדמן ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א	ר' שמואל וגבי' רבקה ברנדמן ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א		

ארץ חמדה, ע"ר Eretz Hemdah

רח' ברוריה 2, ירושלים 91080 2 Bruriya St., Jerusalem 91080

WWW.ERETZHEMDAH.ORG Tel: 02-5371485 info@eretzhemdah.org

חֶמְדַּת הַשַּׁבָּת

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית מורנו מבית 'ארץ חמדה'

פלפול על פמוטים ופיתה

דפיקה על הדלת בליל שבת.

"אוי הרב, יש לנו בעיה. אנחנו אוהבים להדליק נרות על השלחן. בכדי לאפשר לנו להסיר את הנרות, אנחנו מניחים יחד עם הנרות פיתה. תוך כדי הסעודה, אחד הילדים לקח את הפיתה ואכל אותה. ועכשיו נתקענו עם הפמוטים על השלחן. מה עושים?".

בשאלה יש שתי שאלות מרכזיות. ננתח אותן בקצרה.

נתחיל מהדבר שהוביל אתכם לדלתנו:

אתם מניחים שמותר לטלטל את הבסיס לדבר האסור והמותר רק כל עוד הדבר המותר עדיין מונח על הבסיס. הפרי מגדים אכן כותב כך, שאם הסירו את החפץ המותר, מעתה אסור לטלטל את הבסיס.

אך רוב הפוסקים חולקים על כך. מדוע?

איסור טלטול בסיס לדבר האסור נובע מכך שבכניסת השבת האדם מודע לקיומו של החפץ האסור. כפי שלמדנו בשבוע הקודם, אם האדם אינו מודע לחפץ (ולא היה מודע בשעת הנחתו שהחפץ יישאר שם בכניסת השבת) אין איסור לגרום להסרת החפץ וטלטול הבסיס. בכך שהאדם מודע לכך שהמוקצה מונח על הבסיס, הוא מקבל את זה שבמשך השבת לא תהיה לו אפשרות לטלטל את החפץ. כאשר האדם בוחר להניח חפץ המותר בטלטול על הבסיס לפני כניסת השבת, הוא קובע בכך שהוא אינו מוותר על השימוש בחפץ.

לפיכך, פוסק שו"ע הרב, ובעקבותיו השש"כ ורוב הפוסקים, דין הבסיס לדבר האסור נקבע בין השמשות: אם באותה עת הבסיס היה בסיס לדבר האסור והמותר, הבסיס אינו נאסר כלל במשך השבת, גם אחרי שהחפץ המותר סר ממנו (כמו שבסיס לדבר האסור נקבע כמוקצה בפני עצמו, גם אם החפץ האסור מוסר ממנו במשך השבת).

שוב כעת ונעיר על דבר שלא שאלתם, אך חשוב שתשימו לב אליו:

הכלי ההלכתי שהמשפחה בקשה להשתמש בו הוא הפיכת הבסיס לדבר האסור לבסיס לדבר האסור והמותר. אך בגמרא (מסכת שבת דף מז ע"א) עולה שהיתר לטלטל בסיס לדבר האסור שמונח עליו חפץ שמותר לטלטל רק אם חשיבות החפץ המותר עולה על חשיבות החפץ האסור. לכאורה הפמוטים חשובים יותר מהפיתה, ואם כך על פניו יש כאן בעיה (ואולי נאמר שנפל פתא בבירא).

החיי אדם מחדש חידוש חשוב: אם מניחים לחם יחד עם הפמוטים ('מנורה', בלשוננו), הלחם גובר בחשיבותו. מדוע? מפני שהוא זקוק לחם לסעודת השבת. לאור המינוח הזה אומר המשנה ברורה שאם אכן מדובר בחפץ או אוכל שמיועד לשימוש או אכילה בשבת, חשיבותו גוברת על חשיבות רוב החפצים המוקצים, גם אם ערכם הכספי נמוך יותר.

באגרות משה אומר שהחשיבות נובעת מכך שיש צורך נוכחי במאכל. אם מניחים קופסת טונה שניתן לאכול בשבת, אך אין כוונה לאכול בשבת, זה לא יתיר את הטלטול. הוא הדין אם ניח את המשקפיים החלופיות, שאינו זקוק להן בשבת. המשקפיים חשובות, אבל אין בהן צורך נוכחי, ולכן זה לא יספיק.

הגרש"ז, בהערה בשש"כ, ממשיך את הדבר ומסביר: גם אם יש סכום כסף ליד החלה, בכסף אין שימוש בשבת, ואילו החלה הכרחית לשבת. לכן החלה חשובה יותר מהכסף.

להבא כדאי לשים לב כאשר מניחים חלה על מוקצה כמו מגש הפמוטים שהיא זו שמתכוונים להשתמש בה לצורך לחם-המשנה, ולא פיתה שאינכם מתכוונים להשתמש בה בשבת. אפשר להשתמש בפיתה, אך עליכם להקפיד שזו הפיתה שתגישו בסעודה, או תשמש כלחם משנה.

אם נחזור לעצם השאלה, מתברר שבנכם דווקא עזר לכם. אילו הייתם משיבים את הפיתה למקפא, ולא משתמשים בה במשך השבת, יתכן והיה אסור לטלטל את המגש, מכיוון שהפיתה אינה חשובה דיה. אך בנכם אכל את הפיתה בסעודה. מתברר שהנחתם על הבסיס פיתה שהוא רוצה לאכול במשך השבת. אם כך, הפיתה חשובה לעניין הסעודה. רק בזכות האכילה הזאת מותר לטלטל את המגש למקום אחר.

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה, בתוך שאר חולי עם ישראל, של:

חנה בת אוריה נטע בת מלכה רבקה בת שרה בלה ירחמיאל בן זלאתה רבקה חיים מרדכי פרץ בן אסתר מילכה אורי לאה בת חיה תמימה מאירה בת אסתר	ניר רפאל בן רחל ברכה פנינה ציפורה בת מרים הילה צפנת בת שרה טובה הילל בן תמר שפרה אריה יצחק בן גאולה מרים ז'קלין בת רינה מיכאל אלכסנדר אברהם בן שרה מלכה	טל שאול בן יפה ר' יצחק בן בריינדל גיטה חוה ר'אגלה בת פיילא משה בן רחל עובדיה בן אסתר מלכה יוסף בן אורית
---	---	--

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ גב' לורין הופמן ז"ל בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
---	---	---	---	---

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ד)

Auckland, New Zealand

אוקלנד, ניו זילנד
אדר, ה'תשנ"ו

קבורת אנשים זה על גבי זה

שאלה

האם בגלל מצוקת מקום קבורה מותר לקבור שני מתים זה על גבי זה כאשר הראשון יקבר בעומק רב כך שהקבורה השניה לא תפריע למנוחתו של הראשון.

תשובה

מותר לקבור בקבר ליד קבר בהפסק של שישה טפחים¹, ונחלקו אחרונים בשאלה אם דין זה נאמר גם ביחס לשני קברים זה מעל זה. יש אומרים שצריך גם כאן הפסק של שישה טפחים², ויש אומרים שדי בשלושה טפחים³. ולכן, כדי לצאת ידי כל הדעות, יש למלא את הקבר בעפר בגובה שישה טפחים, כך שיהיו לפחות ששה טפחים בין הקבר העליון לתחתון⁴. אך נראה שיש להימנע מקבורה בדרך זו כשמדובר באיש ואשה, גם אם הם בעל ואשתו, משום דרכי כבוד⁵.

¹ שו"ע (יורה דעה סי' שסב, ד), ועיין "גשר החיים" (ח"א פרק כז, ו), עוד עיין שו"ת "במראה הבזק" (ח"ב, עמ' 136).

² שו"ת "אמרי אש" (סי' קיז) ושו"ת "דודאי השדה" (סי' נג).

³ התשב"ץ (ח"ג סי' קיט), רעק"א בהגהותיו לשו"ע (שם סי' שסב) ובשו"ת "אחיעזר" (ח"ג סי' עט תשובה ד).

⁴ עיין "גשר החיים" (ח"א פרק כז סי' ו, ו), ובספר "כל בו אבלות" פרק (שלישי סי' א, כב).

⁵ הכרעת מרן הגר"ש ישראלי, עיין פסחים (נא ע"א רש"י ד"ה מאביו וחמיו) וסוכה (נב ע"א) לדברי הכתוב (זכריה יב, יב) "וספדה הארץ".

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:

הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן.

יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וברור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פוסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד. זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

חדש - "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפייה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעזיהו עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטוריה בתולדות עמנו: עזיהו, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו. בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה